Bahaeddin Özkişi

Bir Çınar Vardı
•
Göç Zamanı
•
Papağan Dedi Ki

-Kısa Hikâyeler-

ÖTÜKEN

BAHAEDDIN ÖZKİŞİ (1928- 15 Kasım 1975): İstanbul'da doğdu. Sultanahmet Sanat Enstitüsü'nü bitirdi (1946). İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Teknoloji Kürsüsü'nde kaynak öğretmeni idi (1956).

Süheyl Ünver'den tezhip dersleri aldı. Cam üzerine tezhip çalıştı. Yağlıboya resimle de ilgilenmiş olup, tablo çalışmaları vardır. Bir yandan da eski İstanbul evlerinin maketlerini üç boyutlu ve dört cepheli olarak yaptı. Bu maketlerde yıkılan evlerin ahşap malzemelerini kullandı ve aksesuarlarını en ince teferruatına kadar işledi.

1975 Peyami Safa Roman yarışmasında *Sokakta* adlı eseriyle başarı ödülü aldı. 10 Kasım 1975'te, küçük hikâyelerinden oluşan *Göç Zamanı* yayınlandığı gün vefat etti. [*Göç Zamanı*'na, Türkiye Milli Kültür Vakfı tarafından başarı ödülü verilmiştir.]

Dil örgüsü sağlam, üslubu ilgi çekicidir. Romanda asıl başarısını *Köse Kadı*'da göstermiştir. Osmanlıların serhat boylarındaki kahramanlıklarını destansı bir dille anlatmış, hikâyelerinde ayrıntıları öne çıkarmış, farklı karakterdeki insanların ruh yapılarını başarıyla tasvir etmiştir.

Hikâyeleri: *Bir Çınar Vardı* (1959), *Göç Zamanı* (1975). Romanları: *Köse Kadı* (1974), *Uçtaki Adam* (*Köse Kadı*'nın devamı 1975), *Sokakta* (1975).

"O", ahşap bir karakol odasında,
hiddet ve üzüntünün titrettiği sesiyle komisere:
"Söyledik herife be abi", demişti.
"Bu ne veriyo; beş mi, ben on beş veriyom, dedim.
Elin kopiline ayanın turabı olim dedim."
"Gel dedim"; "Satma dedim";
"Babamın ağızlığına benziyor abi,
şunun elinde görünce yürem yandı abi, yürem."
"Babam vardı benim kumser abi, nah böyleydi bıyıkları...
Sultanların yanında yanaşmaymış. Bacak kadar piçtim,
alırdım ağızlığı, babam kokardı ağızlık.
Sultanlar görürdüm ağızlıkta, bakardım tulumbacılar
koşardı yangın söndürmeye;
ben de tulumbacı olıcam diye tuttururdum."
"Abi be… Kumser abi be; napar bu gâvur ağızlığı be,
babasını mı hatırlıyacak baktıkça sanki."
"Valla ben hırsız değilim abi,
içim yandı ağızlığı görünce, bir tuaf oldum abi."
Ecnebiye döndü,
anlayışı onun gök gözlerinde ümitsizce aradı, sonra:
"Ben bilmiyorum fanfin demesini," dedi;
"ama sen anna. Babam vardı babam;
nah bunun gibi kokardı. Bakma alık alık yüzüme,
ben delikten korkmam, verelim verdiğin parayı."
"Bu benimmiş gibi geliyor bana kumser abi."
"İnan, babam kokuyo ağızlık kumser abi…"

Kitabımı, bir hırsıza veriyorum.
Bedestenden koparılmış ve çoktan İngiltere'ye
vasıl olmuş baba kokulu bir ağızlık yerine...
12 Ağustos 1955, İstanbul

İçindekiler

Sunuş 11

Birinci Bölüm
Bir Çınar Vardı

Bir Sebilciden 15
Asıl Sebep 16
Misafir Geldi 18
Helâllık 23
Vermekten Ölümsüzlük 24
Şoför Aziz 26
Telsiz Memuresi 28
Erkeklik Özentisi 30
Yeni Gün 32
Çatal 34
Nedamet 36
Dua 38
Terhis 41
Borç 43
Talebe 46
Hepimiz Gibi 48
Olgun Adam 49
İnsan Hamal 50
Mektup 52
Deli İmam 54
Bilinmeyen Kahramanlar 57
Küçük Anneme 59
Serhoş 60
Erzurum'da Akşam 62
İstasyondan 63
Tereke 65
Göç 67
Yeni Gelen 69
Taşındığım Ev 72

İkinci Bölüm
Göç Zamanı

Doğuş 77
Kurşun Dünyasından 79
Göç Zamanı 81

Hayâl Ülkelerinden ... 83
Körün Gördükleri ... 85
Suç ... 87
Kırkıncı Yıl ... 89
Soytarı Olmak ... 91
Nedenlerim ... 94
Elli Liralık Teşhis ... 96
Sınır ... 98
Koltuk Değnekleri ... 101
Rilke'nin Dişiliği Hakkında ... 103
İnsanlar ve Saatler ... 106
Yeni Okul ... 108
Vermek ve Ötesi ... 111
Üç'ü Çeyrek Geçe ... 113
Okuyamadığım Mektup ... 115
Palto ... 117
Kırkıncı Adam ... 124
Beşinci Karl Hikâyesi ... 127
Cümbüş ... 130
Odamdaki Cinayet ... 133
Değişme ... 135
Bekleyenler ... 137
Açmadığım Kapı ... 141
Napolyon'un Ümidi ... 144
Passionya Buluntuları ... 147

Üçüncü Bölüm
Papağan Dedi ki

Düşünmek ... 155
Papağan Dedi Ki ... 158
Koyun Olmak ... 161
Zebra-Son-Animo ... 166
Sesli Ansiklopedi ... 170
Almanya Notları ... 173
Bitler ... 178
Bir Eşek Karşısında ... 181
Bir Heykel Öldürüldü ... 185
Fikirci ... 188
Isırmak ... 192
Nöbet ... 195
Yorgunluk Hakkında ... 197

SUNUŞ

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ'nin "kısa hikâye"leri 1975 yılında *Göç Zamanı* adıyla Ötüken'de yayınlanmış, 1990, 1995 ve 1998 yıllarında yeni basımları yapılmıştı.

Bu defa 1959 yılında İstanbul Vakit Matbaası'nda basılmış olan *Bir Çınar Vardı* adlı hikâyelerini de *Göç Zamanı*'yla birleştirdik.

Aynı zamanda bu basımda, Bahaeddin Özkişi'nin evrakları arasında yeni fark edilmiş olan 13 kısa hikâyesinin daha ilk defa gün yüzüne çıkması sağlandı ki, bunları *"Papağan Dedi ki"* başlığı altında, üçüncü bir bölüm olarak ekledik.

Bu eserler şunu kesinlikle ortaya koyuyor ki, kısa hikâye, nesirden şiire bir sıçrayıştır; müthiş bir ifade kudretidir; Bahaeddin Özkişi de bu edebî türün kudretli üstadıdır.

Eminiz ki, siz de bu fikrimize katılacak, hikâyeleri döne döne okuyacaksınız.

Ötüken Neşriyat

Birinci Bölüm

Bir Çınar Vardı

Bir Sebilciden

Verin, verin diye inleyen insanlar arasında geçen 35 yıllık ömrüm, senden iğreniyorum. Gördüğüm her şeyden, zavallı idealimden bütün ruhumla hikmet beklediğim, kalemim, senden iğreniyorum. Kaytan bıyıklı asîl sebilci; senden öğreniyorum, hayatı, maksadı ve ulviyeti.

Verin, verin iniltileri arasında, ruhunun nüfûz edemediğim derinliklerinden kopup gelen (sebilullâh) alın, Allah aşkına alın, biraz daha alın diyen mert yalvarışı.

Bugün mesudum.

Yirmi beş senelik mülevves hayatımın, kaytan bıyıklı mürşidi, aydınlanan ufkunda, asaletin erişilmez yüksekliğini idrâk edebiliyorum.

Ne kadar zavallıyız diye düşünüyorum, ağlamak istiyorum aziz sebilci, aczimden, utancımdan ve hayranlığımdan ağlamak istiyorum.

Bomboş hayatımda, muazzam karanlığın mânâsını seziyorum.

Kalın erkek sesli sebilci, alın, alın diye haykıran asîl arkadaş, şereflerin gizlendiği maziden gelen gür aksiseda.

Bugün mesudum diyebiliyorum. İçimde öylesine bir hafiflik var ki...

Sesinde, Allah için, Allah için diyen insan sesinde, her şeyin, hiçten daha fazla bir hiç olduğunu dehşetle seziyorum.

Pırıl pırıl bardaklarınla, yalvararak verdiğin su kadar aziz ol.

Asıl Sebep

Beni muaheze ettiler, pardösümü emaneten sana verdiğim için ve biraz da kahraman mevkiine kondum.

Ah içimdeki doymayan ben...

Sen, pardösümü minnet gösterisiyle sırtımdan alırken beni ne büyük yükten kurtardığını, içimdeki şeytanî tarafı nasıl okşadığını bilsen...

Limana yaklaşmıştır vapur şu anda. İzmir gözünün alabildiğine ve muhtemelen nişanlın iskelededir. Sırtında sana iftihar veren ve zevahiri kurtaran bir pardösü var. Fakirlik ve iğrenç çehreli ihtiyacın üstüne geçirilmiş örtü.

Ah dostum, biliyor musun ki onu giydikten sonra hareketlerin de pardösü kadar iğreti olacaktır. Biliyor musun ki, mutlak samimiyetin o gösterişli kumaş parçası altında cazibesini kaybedecek ve sen nişanlın için sevgini bununla takviye alelâdeliğini gösterecek kadar alçalacaksın. Ve biliyor musun ki yeni elbisesi, seni karşılamak için binbir mahrumiyetle yapılan o zavallı entari, canım gösterişini, kurulan bir sürü hayalle birlikte kaybedecek.

İzmir limanı güneş güneştir şimdi. Şehir ayak altındadır güverteden bakınca. Nişanlın muhtemelen seni beklemektedir iskelede. Küçük dalgalarda renk yakomozludur. Karşıyaka'dan Suat vapuru ağır ağır yaklaşmaktadır belki.

Senin boğazını tıkayan bir şey vardır sevinç gibi, teessür gibi...

İstesen de istemesen de bir sürü hayal kurarsın dayandığın korkulukta; ne telâş vardır etrafta şimdi...

Gaddar hayatın kıyasıya vurduğu tokatlara aşina yüzünde hayallerle gelen, rüzgârın lâtif okşamasını duymaktasın muhakkak.

Bundan evvel olduğu gibi gemi çatırtılarla yanaşacak. Yanyana, kolkola kaldığınızda; aranızda bir yabancı olacak: Ben.

Tahripkâr yaradılışım bir şeytanî incelikle sende gurur, onda isyan şeklinde tezahür edecek.

Israrla üzerine titrediklerinin, bilinmesini istemediklerinin bir şahidi olacak pardösüm.

Pardösüm iblisane icraatına devamla senden başka kadınlara bakmak için bir hak dahi tanıtacak.

Oh, şimdiden küçücük nişanlını, sana bütün benliği ile bağlı o zavallıyı görür gibi oluyorum. Yaklaşmasını, kucaklamasını men eden kumaş parçası karşısında çaresiz ve kırık.

Onun karanlık ve ümitsiz gözlerinde eskiden bulduklarını arayacaksın uzun müddet.

Bunları düşündükçe sevincimden kabıma sığamıyorum.

Düşmanım, pardösüm seninle beraber ve seni olduğundan fazla yabancı göstermekte.

Pardösümü sana emaneten verdiğim için beni muahaze ettiler.

Ah bilsen dostum.

Ah bilseler asıl sebebi!

Misafir Geldi

Sedire bağdaş kurarak oturdu. -Neden bilmiyorum, bütün teferruata dikkat etmişim.- Üstünde gri ince çizgili bir elbise vardı.

Odun yanıyordu sobada, ahenkli çıtırtı hoş bir sıcakla vücudumu sarıyordu.

Evimi küçük ve odamı fakir bulmasından mütevellit endişem yerini tam olmayan buruk bir huzura bırakıyordu.

Odam sıcaktı ve ben misafirime karnını doyurabileceği iki kap sıcak yemek ikram edebilmiştim.

Karımda ürkmüş, sinmiş bir hâl vardı. Odadaki mevcudiyetini ondan gelen hafif ve rahatsız kıpırdanışından anlıyordum.

Yarım saat evvel çocuklarımın çığlık çığlığa oynadığı bu odada hissedilir bir tuhaflık vardı.

Masam, sandalyelerim, somyam; eşyalarım, mahir bir hırsız eliyle başkalarıyla değiştirilmiş gibiydi.

Ayaklarımın ve ellerimin büyüklüğü, çatlaklığı, çoraplarımın rengi, ezilen parmağımın feci manzarasının ilk defa farkına varıyordum.

Duvar saatim üçü vuruyor; sesinde yabancı ve beni kızdıran bir şey var.

Neden bilmem, karımın ve benim odada mevcudiyetimizin fuzulî olduğuna derin bir inanış var içimde.

Canım istemediği halde sigara yakıyorum ve reddedeceğini bildiğim halde teklif ediyorum.

Sedire oturuşunda; zahmet göstermeden kazanabildiği bir üstünlük var.

Ona hiç münasebeti yokken hesap vermek istiyorum.

Geçmişten, halden, gelecekten; karımla tanışmamdan.

Evlenmemizden, çocuklarımızdan, onları azarlamamdan, sevmemden, sıkıntı ve sevinçlerimden.

Yalvararak, özür dileyerek bahsetmek istiyorum.

Dudaklarımda iğreti ve benim olmayan bir tebessüm var.

Yaptığım iyi ve fena her şeyden bir pişmanlık duyar gibiyim.

Karımla tanışmam aklıma geliyor.

Âdilik var hâtıralarımda. İstemememe rağmen bir iğrenti yükseliyor içimden kendime karşı.

Sigara dumanı havada dalga dalga. Bir acılık var aldığım nefeste.

Beni rahatsız eden, zannederim, misafirimin alışamadığım rahatı.

Onda bir pamuk yumuşaklığı var şu anda. Ama öyle yumuşaklık ki, bir anda çelik sertliğine kalbolabilir.

O, konuşurken bilmediğim bir lisanı anlıyormuşum gibi bir şey var içimde.

Ekmek, yemek, ihtiyaç, para, bizim çoluk-çocuk, hattâ Fener-Beşiktaş maçı...

Bütün bunları sürüp çıkaran, bütün bunlara temas etmeyen bir konuşma içinde yürüyoruz.

Misafirimin eliyle yedilen bir kör gibiyim. İçimde isyan ve minnet hisleri kucak kucağa.

Konuştuğumuz, daha doğrusu, onun konuştuğu, be-nim tasvip ettiğim muhaverede mânâsından ziyade ahengine ehemmiyet verdiğim bir akış var.

O, hislerden bahsediyor. Ve tuhaftır benden daha fazla realist olduğunu görüyorum.

Misafirimin küçük gözleri, yelpaze gibi açık dağınık kaşları altından hiddet ve küçümsemeyle parlıyor.

"Meselâ" diyor, zahmetsizce beş sene evvel beraber çalıştığımız müessesede bir Cumartesi gününe geçiyor. O günü bütün renkleriyle yaşıyorum. Sahne o kadar sarih çiziliyor ki, ben; kuvvetli bir itilişle beş sene evvele gidiveriyorum. Karımı düşünüyorum, daha doğrusu henüz karım olmaya namzet kızı.

Sihirli bir değnek bu hâtıramın üzerinde dolaşıyor ve ben tekrar geçen vak'alarda bir ismet ve bir nezahat görüyorum.

Mücadeleden bahsediyor misafirim. Çizdiği tabloda mağlûp ve galipler var. Halbuki ben de beraberlerindeydim. Bunları görmediğime hayret ediyorum. İçimde sürüp giden bir bulantı var.

Anlattığı şeyler ölümü tevlit edecek bir kaza kadar mutlak ve hatırlanılmaya değer.

Hâtıralar iskeletine; hâdiseler elbisesini giydirdikçe, bir his dünyası şimdiye kadar düşünmediğim bir dünyanın çıktığına, hâkim olduğuna şahit oluyorum.

Hüseyinler, Eminler, Aliler.. yüzlerini hâtıralarıma gömdüğüm bu mazideki adamlar gözümde bambaşka mânâlar alıyorlar.

İşte Hüseyin'in rakik kalbine gizlenmiş sinsilikleri, işte Emin'deki hâkimiyet arzusu, işte Ali'nin bakışlarındaki âdi ihtirası ben de görüyorum.

Bir perde açılıyor yine beş sene evvelden, anlatılanları harfiyen hatırlıyorum:

Krikonun kaymasıyla bir arkadaşımın arabanın altında kalmasından bahsediliyor. Aynı tehlikeye maruz kalmamız dolayısıyla mutad hilâfına bir yakınlık, bir kardeşlik var etrafta.

Misafirim geliyor gözümün önüne, soluk ve asîl yüzünü hatırlıyorum. Konuşmalardan uzak duruyor, yüz

hatlarında ıstırap kıvrımları ve hareketlerinde mübalâğalı teessür izleri yok. Bizim hareketlerimiz yavaşlıyor, sönüyor, mânâsızlaşıyor, sathîleşiyor. Birkaçı:

- E, alın yazısı! diye çekinerek mırıldanıyor.

Beş sene evvelisini bugünkü gibi görüyorum: Bir galip var, mutlak bir galip: Misafirim.

Hâtıralar şekillendikçe, hakikî hüviyetlerini takındıkça gözümü yumarak geçtiğim yolun esas cepheleri meydana çıkıyor.

Beni şu kadar senedir avutan basit saadet çürüyor, âlil ve mânâsızlaşıyor. Keşfettiğim yeni dünyada cazip şeyler var. Baş döndürücü galibiyetler, yükseltici mağlûbiyetler var.

İddia, kalbimin her atışıyla vücuduma yayılıyor.

Odaya ağır bir karanlık basmak üzere.

Misafirime karşı derin bir hınç duyuyorum. Dürtülen bir hayvan gibiyim. Bu dürtülme, bu itilmeye mecburen ayak uyduruyorum. Bana ağır gelen bu yoldan yürümeyi akıl edememem. Attığım her adımla alelâdenin üstüne çıktığımı hissediyorum.

Günlük hâdiselerin kelepçeleri çözülüyor bileklerimden. Bu hürriyette acı olan bir taraf var. Karımı ve çocuklarımı kaybetmiş gibiyim. Onlar geride ve ifadesiz şimdi.

Hayalhanem, kapısı açılmış bir demir kafes gibi.. fikirler bu dünyada dolu dizgin.

Sesimi tanıyamıyorum, ifadem kat'î ve imanlı. Mevzu, dün ve bugün çemberini yarmış, insanlardan bahsediyoruz.

Milât, Hz. Muhammed, şu veya bu tarih...

Aynı anda Süleyman ve Neron devirlerindeyim. Kulaklarımda nal sesleri ve yadırganmayan söylentiler var. Onların da hayretle benden başkası olmadığını müşahede ediyorum.

Varolmak, yaşamak, yaşamamak, öldürmek, ölmek, yapmak veya yapmamak...

Bunlar zıt mânâlarına rağmen aynı şeyin devamıymışçasına geçiyor.

Birçok tezatları muhayyilemizin bir icadı olarak kabul ediyorum.

Bu uçsuz bucaksız dünyada uçuverecek kadar hafifim.

Dönüyorum ve hayretle bakıyorum ki, beni esir eden, bana işkence eden günlük meşgale isimli müstebit susmuş ve âciz.

Sebebini bilerek, gülmenin mânâsını anlayarak kahkaha atıyorum.

Uyandırılmış bir yılan gibiyim şimdi.

Hâdiseler, sebepler ve mânâlar dünyasında hür ve yalnızım. İlerde, daha yükseklerde misafirim var.

Samimî bir arzuyla ona atılıyorum. Arkamda kalan her hâdise ve her his maniasında beni teşyi eden bir şey var.

Odamı altmış mumluk bir lâmba aydınlatıyor, şaşkın ve kararsızım.

Tanıyamadığım, benim olmayan sesin, benim sesimin:

- Beklerim, görüşelim, hay hay, diye haykırdığını duyuyorum.

Odada karım ve ben yalnız, odam fakir ve zelil, ağzımda bir acılık var; ıstırap veriyor.

Yarını düşünüyorum, yapmam ve yapmamam icap eden şeyleri…